

Светлана В. Стевановић
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Катедра за хиспанистику

УДК 821.134.2(85)-31.09 Ваљехо Ф.
DOI 10.46793/Uzdanica21.2.177S
Оригинални научни рад
Примљен: 1. март 2024.
Прихваћен: 14. јун 2024.

ЗЛОУПОТРЕБА ДЕЦЕ И МЛАДИХ У РОМАНУ БОГОРОДИЦА ПЛАЋЕНИКА ФЕРНАНДА ВАЉЕХА¹

Айсиџракиј: У раду се бавимо анализом фигуре малолетног плаћеника у роману *Бојородица ѿлаћеника* колумбијског писца Фернанда Ваљеха. Посредством ове фигуре указујемо на злоупотребу којој су била изложена деца и млади у Колумбији током осамдесетих и деведесетих година прошлог века. Показујемо да су плаћеници производ и жртве друштвено-политичких околности. Истичемо да су малолетници који су убијали за новац били пореклом из маргинализованих друштвених слојева, те да су били подобни за лаку манипулацију и искоришћавање како од стране шефова нарко-картела, тако и од имућног дела друштва. Деци из сиромашних колумбијских градских четврти била је ускраћена љубав, пажња, брига, услед чега су била приморана да преурањено одрасту и преузму бригу о самима себи. Жудећи за новцем, ступају у свет криминала који поништава њихову исконску невиност и чистоту. Уласком у овај свет, деца се одузимају основна људска права: право на слободу мисли, говора, образовања, постојања. Она постају пуки послушници осуђени на преурањену смрт. Закључујемо да трагичном смрћу малолетника Ваљехо показује да у нарко-Колумбији нема (светле) будућности.

Кључне речи: Фернандо Ваљехо, *Бојородица ѿлаћеника*, роман о плаћеним убицама, Колумбија, плаћеници, деца.

1. УВОД

Роман *Бојородица ѿлаћеника* (*La Virgen de los sicarios*, 1994) колумбијског аутора Фернанда Ваљеха сматра се једним од првих запаженијих романа о плаћеним убицама (*novela sicarésca*). Романи о плаћеним убицама настају у оквиру нарко-књижевности (*narcoliteratura*) која у Колумбији доживљава свој процват током осамдесетих и деведесетих година прошлог века. Дицков (2016: 245) истиче да је овај посебни ток у хиспаноамеричкој књижевности

¹ Истраживање спроведено у раду финансирано је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-65/2024-03/ 200198).

посвећен проблематици наркотика и да се формирао у земљама као што су Мексико и Колумбија где је, током последњих деценија прошлог века, дошло до „неконтролисане ескалације насиља услед недозвољене производње, промета и употребе наркотика”. Ковачевић Петровић (2020: 248) подвлачи да је нарко-литература зачета у Мексику објављивањем романа Пабла Серана *Дневник једног трговца (Diario de un narcotraficante, 1967)* и запажа да чини део много ширег феномена популарне културе: нарко-фикције која је настала „с идејом да велича и идеализује животни стил трговаца дрогом”. Надовезујући се на речено, Осорио (2008: 63) указује да се нарко-књижевност бави темама организованог криминала, институционализованог насиља, корупције, при чему је највише пажње посвећено трговини дрогом и плаћеним убиствима која су, у споменутом периоду, постала устаљена појава на територији читаве Колумбије. Кос Станишић (2008: 94) објашњава да се Колумбијци у другој половини 20. века суочавају са проблемом наглог процвата нарко-индустрије, те трговци дрогом и шефови нарко-картела преузимају власт над државом и успостављају сопствену страховладу.

Колумбијски проблеми са производњом дроге, наводи Кос Станишић (2008: 101), почели су крајем седамдесетих година прошлог века. Услед забране узгоја марихуане на територији Мексика, произвођачи су били принуђени да свој бизнис изместе на друго тло, да би се убрзо усталили у Колумбији. Због жеље за брзим стицањем новца и проширењем тржишта, а у складу са потражњом, произвођачи марихуане убрзо су се преоријентисали на производњу и извоз кокаина. Под притиском Сједињених Америчких Држава, које су биле један од највећих потрошача кокаина, државни режим покушава да заведе ред тиме што заплењује велике количине дроге и уништава лабораторије за њихову производњу. Међутим, непосредно након предузетих акција, уследила је одмазда нарко-картела који су сурово елиминисали све своје противнике (Кос Станишић 2008: 103–104), уз помоћ плаћених убица.

Буве (2015) наводи да су плаћене убице биле деца или адолесценти по реклом из маргинализованих друштвених слојева. С обзиром на то да је одрасла у безнађу и беди, колумбијска младеж из сиромашних градских четврти била је погодна за манипулацију и представљала је јефтину радну снагу. У жељи за бољом будућношћу и избављењем из сиромаштва, адолесценти су нудили своје услуге у замену за оно за чим су највише жудели у детињству: новац, одећу, храну, пристојан кров над главом. Одрасли у тешким условима, малолетници су били принуђени да се баве убијањем да би преживели и материјално осигурали породицу која је живела на рубу егзистенције (Пења Стил 2015: 43). На исто упућује и Карић (2022: 94), указујући да младе плаћене убице мотивише потрага за новцем која је повезана са „жељом да се задовоље личне и породичне потребе за преживљавањем”. Услед тога их социолози и антрополози који се баве изучавањем феномена плаћених убица у Колумбији, а међу којима се издвајају Хесус Мартин Барберо, Алонсо

Саласар и Хосе Фернандо Серано, сматрају жртвама несрећног одрастања у окриљу дисфункционалних породица и друштва огрезлог у криминал (Херлингхаус 2006: 203). Њихово изражено присуство у колумбијском друштву, као и општи суноврат који је Колумбија проживљавала у периоду осамдесетих и деведесетих година прошлог века, условило је и непосредан одговор писаца. Тако долази до појаве романа о плаћеним убицама чији су протагонисти, како се дâ закључити на основу термина, плаћеници.

Фернандо Ваљехо (2005: 8) на почетку романа *Боџорогица ѿлаћеника*, посредством приповедача Фернанда, дефинише плаћенике:

Вама, наравно, није потребно да објашњавам шта је плаћеник. Мом деди би било потребно, али мој деда је умро пре много година. [...] Деда, ако случајно можеш да ме чујеш са друге стране вечности, рећи ћу ти шта је плаћеник: момчић, понекад још дечак, који убија по наруџби. А одрасли мушкарци углавном не, овде су плаћеници дечаци или момчићи од дванаест, петнаест, седамнаест година.²

Дâ се учити да Фернандо види плаћенике као скорашњи производ, али и да успоставља дистанцу између свог деде, а самим тим и себе као његовог наследника, и плаћеника. За разлику од плаћеника који припадају најнижим друштвеним слојевима, приповедач Ваљеховог романа је пореклом из аристократске породице у којој није мањкало материјалних средстава. Фернандо је, стога, имао прилику да се школује, те да стекне диплому граматицара или филолога. Међутим, из непознатих разлога, а вероватно да не би сведочио друштвеном суноврату Колумбије, у младости је напустио земљу и отишао у егзил из ког се враћа са навршених педесет година, у тренутку када страда Пабло Ескобар, вођа медељинског картела за ког су радиле бројне плаћене убице. Роман се, због тога, отвара готово апокалиптичном атмосфером општег суноврата и безнађа у којој су се нашли плаћеници, а која је узрокована ликвидацијом фигуре која је међу њима имала статус *pater familias*-а и свеца захваљујући ком су преживљавали (Ваљехо 2005: 36).

Истичемо да, премда се у жижи интересовања писаца романа о плаћеним убицама налазе плаћеници, Ваљехо им у свом роману не додељује улогу приповедача. Сматрамо да избором Фернанда за приповедача писац упућује на изопштеност плаћеника и њихову ништавност. Плаћеници су они о којима се говори, али не и они који говоре. Чини се да тиме Ваљехо већ на самом почетку романа даје на знање да млади, упослени у машинерији којом

² „Ustedes no necesitan, por supuesto, que les explique qué es un sicario. Mi abuelo sí, necesitaría, pero mi abuelo murió hace años y años. [...] Abuelo, por si acaso me puedes oír del otro lado de la eternidad, te voy a decir qué es un sicario: un muchachito, a veces un niño, que mata por encargo. Y los hombres? Los hombres por lo general no, aquí los sicarios son niños o muchachitos, de doce, quince, diecisiete años” (Vallejo 2002: 9).

руководе нарко-картели, у колумбијском друштву немају право на реч, а ни на постојање.

2. ДЕЦА И МЛАДИ КАО ПРОИЗВОД ДРУШТВЕНЕ СРЕДИНЕ И ОДРАЗ КОЛУМБИЈСКОГ СУНОВРАТА

Ненадић (2012: 23) наводи да се идентитет или слика о себи као првој чињеници дечјег односа према животу и свету гради увек унутар конкретног друштвеног и културног контекста. Стога је за изградњу идентитета плаћеника од пресудног значаја утицај хабитата. Ваљехови плаћеници рођени су и одрасли у земљи која је, истиче Фернандо, оболела од подлости, злобе, лоповлука и користољубља и обележена насиљем (Ваљехо 2005: 30). Самим тим је у њој једино сигурна била смрт (Ваљехо 2005: 73).

Општи суноврат Колумбије у другој половини 20. века у роману *Бојородица њлаћеника* симболично је представљен суновратом Медељина, једног од колумбијских градова који је представљао стетиште нарко-картела. Овај град, запажа приповедач Ваљеховог романа, може се поделити на две зоне: доњу, у долини, и горњу, која се налази у брдима која га окружују (Ваљехо 2005: 93). Плаћеници су потекли из горњег града, да би се, бежећи од несреће, спустили у доњи. Сматрамо да је просторни прелаз из горњег у доњи град симболичан и да означава спуштање у поноре пакла, а самим тим и деградацију дечака које пословни успех и напредовање парадоксално води ка све већој декаденцији, а, напослетку, и ка потпуном урушавању њихових бића.

2.1. ГОРЊИ МЕДЕЉИН: ПОРЕКЛО ПЛАЋЕНИКА

Једна од тема романа о плаћеним убицама је детерминизам: судбина плаћеника предодређена је њиховим пореклом и средином (Осорио 2008: 73). Управо због тога се у делима детаљно описују друштвени и културни услови у којима ови проблематични субјекти стасавају. С тим у вези, треба имати у виду да деца граде слику о себи „у дијалогу са особама од значаја” или са значајним другим, што значи да на њихов психофизички развој утиче низ структурних чинилаца, у првом реду породица и култура (Ненадић 2012: 24, 31).

У роману *Бојородица њлаћеника* приповедач се сусреће са двојицом седамнаестогодишњака који убијају по наруџби, Алексисом и Вилмаром. Оба младића пореклом су из горњег дела града, комуна које насељава превасходно младо становништво, имајући у виду да, због неповољних околности и ратова који се воде међу бандама, ретки успевају да дочекају старост

(Ваљехо 2005: 95). Осим што живе у средини у којој се води рад до истребљења, плаћеници су одрасли у дисфункционалним породицама, а њихово детињство обележено је осећањем одбачености. Алексис и Вилмар, Фернандови љубавници и водичи кроз медељински суноврат, одрастали су са мајкама које су партнери напустили. Стога, животи плаћеника обележени су недостатком очинске фигуре, а самим тим и мањком ауторитета (Мајсторовић 2022: 22). Принуђене да воде бригу о бројној деци и да им обезбеде материјалне потрештине, самохране мајке нису биле у могућности да се посвете васпитању деце. Познато је да, поред родитеља, кључну улогу у даљем васпитању деце има образовни систем. Међутим, с обзиром на беду у којој су живеле, мајке нису успевале да прикупе довољно средстава како би децу слале на школовање. Тако окрутни животни услови у којима су се обликовала крхка дечја бића доводе до њиховог прераног сазревања.

Животи деце потекле из сиромашних четврти обележени су егзистенцијалном празнином о којој приповеда Фернандо. Посматрајући Алексиса, Фернандо запажа да је његова празнина толика да не би могао да је напуни ни ђубретарски камион (Ваљехо 2005: 23). Фернандов одабир речи није случајан. Будући граматичар, приповедач пажљиво бира речи којима упућује на статус младих плаћеника у колумбијском друштву, те одабиром ђубретарског камиона указује да су плаћеници третирани као друштвени отпад. Присуство отпада и прљавштине видљиво је и у приказу средине коју су плаћеници насељавали у раном детињству, а која наличи на велико ђубриште (Ваљехо 2005: 30). Куће плаћеника такође одражавају њихову празнину: без струје и воде, не наликују на породични дом у ком владају топлина, љубав и разумевање. Уочавамо да у приказу комуна и кућа преовладавају тременистички³ описи који илустрјују ужасавајућу судбину јунака романа о плаћеним убицама.

Имајући у виду ужасавајуће околности у којима плаћеници одрастају, не чуди жудња за бегом. Чини се да је ова жеља, премда не отворено, манифестована и код њихових мајки. Наиме, Фернандо указује на обичај мајки да својој деци надевају „глупаво, страно или измишљено име, смешно, да остави утисак”⁴ и покрене их у животу (Ваљехо 2005: 7). Очигледно је да су мајке својој деци у аманет могле да оставе само имена, услед чега су настојале да ова буду што помпезнија, све у нади да ће и судбина њихове деце бити славна, налик на судбину неких славних личности које су им биле познате. У реченом се читава и њихова жеља за подражавањем страног модела живљења, превасходно америчког или холивудског, као и стид од сопственог наслеђа.

³ Тременизизам је књижевни правац који се у шпанској књижевности јавља 40-их година 20. века. Назив потиче од речи *tremendo* која значи страшан, страховит, ужасан, грозан.

⁴ „un vano, necio nombre extranjero o inventado, ridículo, de relumbrón” (Vallejo 2002: 9).

Бежећи од несрећног порекла, пубертетлије се упућују у доњи град. Њихов прелазак у урбану средину могао би се окарактерисати као прекретница између детињства и зрелог доба. С тим у вези, упућујемо на становиште Требјешанина (2011: 277) који наводи да се овај период везује за извесна достигнућа као што су „одвајање од родитеља, напуштање положаја и улоге детета [...] грађење успешне професионалне каријере”. До одвајања деце од родитеља, дакле, долази махом због жеље за преузимањем одговорности за сопствени живот. Међутим, прелазак из света детињства у свет одраслих у романима о плаћеним убицама је нагао. Он се свакако доводи у везу са грађењем професионалне каријере, али током овог процеса деца губе своју природну чистоту и невиност, парадоксално се претварајући у застрашујуће фигуре, на шта указује и Пења Стил (2015: 47).

2.2. ДОЊИ МЕДЕЉИН: ИСКОРЕЊИВАЊЕ ДЕТИЊСТВА

Трагајући за материјалном стабилношћу, деца из комуна упућују се у урбану средину. Међутим, бежећи од прљавштине и беде упадају у нову каљугу. Описујући комуне, Фернандо приповеда о пљусковима који су погађали овај део Медељина, да би закључио да се све блато из планинских врлети нужно морало слити у долину, односно у градску средину (Ваљехо 2005: 99). Тиме показује да се у урбаном простору акумулирају недаће којима су деца већ била изложена у комунама, а од којих су покушавала да се отргну одласком.

Фернандо истиче да је Медељин „свеприсутни убица мрачне психе и са безброј глава”⁵ (Ваљехо 2005: 51), што Буве (2015) наводи на закључак да је овај град у Ваљеховом роману заправо продужена рука смрти. Буве такође (2015) сматра да тинејџери доласком у Медељин постају заражени зломом. Сматрамо да су преносиоци заразе демонске фигуре са којима се малолетници сусрећу. Прве у низу ових фигура, које налик на звери хватају малолетнике у своје чељусти нудећи им својеврсни бајковити живот, јесу подводачи. По доласку у Медељин, Фернандо се упућује у стан свог старог пријатеља, Антонија Васкеса, и управо на датом месту упознаје Алексиса. Васкес је власник стана који налачи на бордел, а у малолетницима види плен којим је лако манипулисати, као и прилику да се окористи. Централно место у стану овог временског макроа представља такозвана соба лептира. Реч је о простору у који малолетници наводно долазе како би се разонодили, гледали телевизију, слушали музику и, самим тим, одаљили од самртничке атмосфере која је владала градом. Настојећи да докаже исправност свог пријатеља, Фернандо наглашава да се у његовом стану малолетници никада нису дро-

⁵ „un asesino omnipresente de psiquis tenebrosa y de incontables cabezas” (Vallejo 2002: 46)

гирали, услед чега се о Васкесу стиче привидни утисак као о заштитнику и спаситељу (Херлингхаус 2006: 187). Подсећамо да је приповедач у романима о плаћеним убицама обично непоуздан и субјективан и да током наратива конструише причу која би могла да иде у прилог како њему, тако и њему блиским особама (Ургељес Латоре и др. 2021: 19). Стога, упркос томе што је називом собе имплицирана идеја лептира који изласком из чауре шире крила и започињу слободан лет, у случају плаћеника не долази до остварења овог идеала. Идеја шаренолике и удобне собе искоришћена је како би дошло до придобијања деце која у њој постају предмети сексуалног искоришћавања, док симболику лептира као доминантне фигуре у споменутом простору писац употребљава и како би сугерисао краткоћу живота типичну како за ову животињу, тако и за плаћенике.

Васкес сматра младиће робовима чијим животима располаже. Ово је видљиво на основу начина на који долази до упознавања Фернанда и Алексиса. Том приликом Васкес саопштава Фернанду да му поклања лепоту која не припада никоме другоме до ономе коме је најпотребнија (Ваљехо 2005: 9). На тај начин Ваљехо обзнањује да су плаћеници потпуно обесправљена бића, пуки објекти или производи. Њихови потрошачи нису само шефови нарко-картела, већ и индивидуе склоне блудним облицима понашања.

У Алексисовом друштву Фернандо убрзо увиђа да је детињство у Колумбији осуђено на пропаст, премда себе не сматра једним од учесника у његовом системском искорењивању. Према мишљењу Фуентес Крафчика (2019: 26), у романима о плаћеним убицама разоткрива се да је уобичајене видове дечје забаве, у друштвима обележеним анархијом, заменило поигравање са њиховим животима. Уместо да проводе време на фудбалским теренима, малолетници се крећу улицама које су се претвориле у бојно поље. У оваквом контексту плаћеници доживљавају смрт као идеју чврсто сраслу са њиховим постојањем (Буве 2015), што је у супротности са младошћу којој је она обично страна, далека и незамислива и неретко изазива страх, згражавање или бар осећај нелагоде. Овакав однос према смрти показује да су деци ускраћене заштита и сигурност. За испуњење ових права требало би да буде задужена власт. Међутим, Ваљехо описује колумбијску владу као Содому и Гомору у којој владини службеници воде рачуна искључиво о сопственом интересу (Ваљехо 2005: 70).

Трагајући за сигурним простором, малолетни плаћеници често посећују градске катедрале и моле се Богородици Помоћници. Фернандо запажа да су плаћеници у катедралама тражили помоћ за своје убилачке мисије, али и мир, због тога што су им очи биле „уморне од свега што су виделе, уши од свега што су чуле, а срце од толико мржње”⁶ (Ваљехо 2005: 58). Треба имати

⁶ „los ojos cansados de tanto ver, y los oídos de tanto oír, y el corazón de tanto odiar” (Vallejo 2002: 52)

у виду да Богородица представља мајку, што наводи на закључак да плаћеници жуде за мајчинском љубављу. Ипак, Ваљехо указује да је и свети простор у Медељину контаминиран злом и да је трагање за миром узалудно. Катедрале су честе мете пљачкаша, због чега су неретко затворене, а у многима се и продају дечаци и трансвестити (Ваљехо 2005: 60). С обзиром на то да су и правна и божанска заштита изостале, а околности живљења неиздрживе, млади се препуштају делинквентним облицима понашања.

3. ПЛАЋЕНИЦИ КАО ПОСРНУЛИ АНЂЕЛИ

Као што је споменуто, радња у роману *Бојородица њлаћеника* почиње у тренутку када у Медељину долази до убиства Пабла Ескобара. Његова смрт условила је расипање плаћеника који су били у његовој служби. Оставши без посла и новца, плаћеници су били принуђени да се изнова сами сналазе за живот. Неки од њих одлучују да се баве крађом, преварама, уценама или пак настоје да оформе сопствене картеле, док поједини посежу за заштитом моћника. Такав је случај са Алексисом који ступа у љубавни однос са Фернандом.

Премда би се, због година и разлике у образовању, очекивало да Фернандо преузме улогу учитеља у Алексисовом животу, у роману долази до инверзије. Ел-Кади (2007) упућује да је у *Бојородици њлаћеника* приметан процес учења, али да је овом изложен Фернандо, а не Алексис. Алексис преузима на себе улогу водича кроз медељински пакао, док му Фернандо, како за упућивање у медељинске тајне, тако и за сексуалне услуге, узвраћа обезбеђивањем крова над главом, одеће, обуће, хране.

Однос између Фернанда и Алексиса проблематичан је превасходно због очигледног присуства педофилије. Времешни граматичар у више наврата показује да је свестан да је ступио у однос са малолетником ког назива дететом, дечкићем или момчићем. Међутим, своје понашање покушава да оправда романтизовањем везе и истицањем да је међу њима постојала чиста, апсолутна и безусловна љубав. На махове би се могао стећи утисак да је Фернандо уистину забринут за Алексисову судбину и да жели да преузме на себе улогу његовог спаситеља. Међутим, овај привид се развејава у моментима у којима Ваљехо показује да љубав или наклоност нису биле обостране. Описујући страствене ноћи проведене са Алексисом, Фернандо понављањем настоји да убеди читалачко тело да му је љубав била узвраћена, да га је његов анђео чувар „многа волео” (Ваљехо 2005: 26). Ипак, потреба за доказивањем доводи у питање Фернандове речи.

Пажња коју је Фернандо посвећивао дечаку није проузрокована чистом љубављу, већ жељом за искоришћавањем способности које је овај поседовао, а које су њему, као човеку у годинама, мањкале. Стога, приметно је

да путем Фернандовог и Алексисовог односа Ваљехо разоткрива инструментализацију којој су били изложени плаћеници, на шта упућује Пења Стил (2015: 48). Плаћеници су били послушници који су делали у складу са оним што се од њих очекује, а не у складу са оним што би они желели. Ово је видљиво у тренутку када долази до Алексисовог преобраћења у анђела уништења задуженог за Фернандово разрачунавање са његовим најгорим непријатељем: Медељином на ужем и Колумбијом на ширем плану.

У Фернандовим рукама Алексис је најпре вршио функцију сексуалног објекта, да би потом постао његов лични плаћеник, оружје или инструмент. Премда до унајмљивања не долази на директан већ на посредан начин, искоришћавајући Алексисове услуге Фернандо се изједначава са светином коју је оштро критиковао због тога што доприноси опстанку оних за које верује да би их требало елиминисати. Наиме, Ургељес Латоре, Васкес Мехијас и Сантос Лопес (2021: 20) наводе да су плаћеници у колумбијском друштву опстајали због тога што су имали своје финансијере или налогодавце. Без финансијера, постојање плаћеника било би бесмислено. Управо на речено Ваљехо упућује посредством Фернанда који у роману поседује свог личног плаћеног убицу и описује га као „анђела уништења који је сишао у Медељин да сврши са овом изопаченом расом”⁷ (Ваљехо 2005: 62). Именовавши Алексиса својом убилачком машином, Фернандо потврђује да га је поседовао и да је могао да располаже њиме по сопственом нахођењу.

На путу анђела уништења нема поштеђених због тога што у Колумбији „нема невиних; овде је свако ко постоји крив, а ако се размножава – још више”⁸ (Ваљехо 2005: 93). Ово запажање је значајано због тога што Ваљехо, посредством Фернандових ставова, настоји да скрене пажњу на родитељску одговорност или, у конкретном случају – неодговорност, премда то чини на радикалан начин. Наиме, родитељи плаћеника неодговорно ступају у сексуалне односе и праве децу не водећи рачуна о томе да ће ова неминовно бити осуђена на патњу и гладовање (Ваљехо 2005: 117). Због тога граматичар и оправдава човека који је једном приликом упао у аутобус и инјекцијама цијанида убадао жене са децом (Ваљехо 2005: 115). Неминовно је да је Фернандова острашћеност према женама условљена мржњом коју осећа према њима, али и општим стањем у ком су живела деца пореклом из сиромашних породица. Међутим, Фернандо се може окарактерисати као лицемерни приповедач који предлаже екстремистичка решења за друштвене проблеме, али не санкционише самог себе, нити увиђа сопствену одговорност. Стога, у себи неће видети ни кривца за Алексисову смрт.

⁷ „el Ángel Exterminador que había descendido sobre Medellín a acabar con su raza perversa” (Vallejo 2002: 55)

⁸ „[...] ni en Colombia hay inocentes; aquí todo el que existe es culpable, y si se reproduce más” (Vallejo 2002: 83)

Алексис и Фернандо провели су заједно седам месеци. Његов анђеоло уништења дочекаће судбину свих плаћеника: преурањену смрт, те ће пасти као жртва освете. Начин на који се Фернандо односи према беживотном телу малолетника говори у прилог тези да је овај за њега представљао пуки објекат. Беживотно тело граматичар оставља на улазу једне болнице. Уколико је Алексис водио недостојан живот, Фернандо га овим чином ускраћује за последње право које би требало да има живо биће пре одласка под земљу: право на достојанствену сахрану и испраћај.

Алексисову трагичну судбину поновиће Вилмар, плаћеник ког Фернандо упознаје неколико дана након Алексисове погибије. Однос између граматичара и новог малолетника представља верну копију претходног. Фернандо унајмљује младића симболичним склапањем купопродајног уговора исписаног на салвети: у замену за Вилмарово тело и друге услуге, Фернандо нуди испуњење његових жеља материјалне природе (Ваљехо 2005: 103). Док се Алексис преобликовао у анђела уништења, Вилмар постаје „Сатанин изасланик који је дошао да заведе ред у овај свет са којим Бог не може да се носи”⁹ (Ваљехо 2005: 112). Пресудан тренутак који потврђује да плаћеници немају никакву вредност за Фернандо, сем утилитарне, јесте онај у ком граматичар сазнаје да је Вилмар убио Алексиса. Без обзира на то, граматичар остаје са плаћеником сматрајући да одговорност за Алексисову смрт сноси сам Меделин који је и произвео плаћенике. Будући да су плаћеници осуђени на бедну садашњост без будућности (Ваљехо 2005: 85), Вилмар ће такође страдати.

4. ЗАКЉУЧАК

Малолетни плаћеници у Ваљеховом роману приказани су као појединци чија су тела и воља подвргнути одлукама других, заменски делови једне велике машинерије, али не и њен мотор. Дечаци који се баве убијањем осуђени су на исту трагичну судбину и крећу се у зачараном кругу насиља из ког не постоји излаз. Безизлазност и безнађе обележавају почетак *Бојородице плаћеника*, али и њен крај. Приповедач се опрашта од читалаца стиховима: „И срећан буди кроз // Нека те згазе кола // Или те удари воз”¹⁰ (Ваљехо 2005: 137), чиме показује да не постоји будућност обележена срећом или бољитком. Сматрамо да Ваљехо с намером подвлачи безнадежну ситуацију у којој се налазе плаћеници, као и да понављањем жели да упозори читаоце да ће свако ко крене путем плаћеника скончати на исти начин. Наведено би се могло протумачити као Ваљехова стратегија да колумбијску младеж

⁹ „el enviado de Satanás que había venido a poner orden en este mundo con el que Dios no puede” (Vallejo 2002: 99)

¹⁰ „Y que te vaya bien, // que te pise un carro // o que te estripe un tren” (Vallejo 2002: 121)

одвуче од бављења овим или сличним пословима, премда је очевидно да има песимистичан однос према могућности промене у Колумбији захваће-ној мржњом.

Познато је да се деца обично доводе у везу са будућношћу. Међутим, Ваљехо показује да будућност за Колумбију не постоји. Колумбија живи у вечитој садашњости у којој је сваки дан верни предсказатељ наредног. О илузорности појма *будућности* сведочи и једна од последњих сцена у роману када Фернандо одлази у мртвачницу не би ли препознао Вилмарово тело. Том приликом граматичар запажа да су тела деце поређана једно на друго јер је мртвачница препуна. Фернандо казује да је у мртвачници видео низ неидентификованих дечака чија тела нема ко да преузме, те ће бити сахрањени о трошку државе (Ваљехо 2005: 78). На овај начин потврђује се да су плаћеници особе препуштене самима себи, остављени и одбачени од свих. Поред тога, долази се до врхунца парадокса, будући да ће их сахранити орган који је узроковао њихову смрт: Колумбија. Истовремено, јасно је да Ваљехо, описивањем преурањене смрти младих плаћеника, показује да се у злокобном медељинском/колумбијском свету очовечење не постиже. Истичемо и становиште Мајсторовић (2022: 45) која запажа да се у роману смрт „не представља као нешто лоше; штавише, тумачи се као спасење, способно да стане на крај људској пошаста која је захватила друштво”.

ИЗВОРИ

Valjeho (2002): F. Vallejo, *La Virgen de los Sicarios*, segunda reimpression, México: Alfaguara.

Valjeho (2005): F. Valjeho, *Bogorodica plaćenika*, Beograd: Narodna knjiga – Alfa.

ЛИТЕРАТУРА

Buve (2015): F. Bouvet, La novela sicaresca colombiana o la crónica de una Muerte ordinaria, *Amerika*, 12/2015. Consultado el 20 enero 2024 de <https://journals.openedition.org/amerika/6447>

Dickov (2016): V. Dickov, *Hispanoamerička književnost: od postmodernizma do postbuma*, Beograd: Filološki fakultet.

El-Kadi (2007): A. El-Kadi, *La Virgen de los sicarios y una gramática del caos*, *Espéculo: Revista de Estudios Literarios*, 35.

Fuentes Krafcik (2019): F. E. Fuentes Krafczyk, *Apuntes para una poética de la narcoliteratura*, Mexico: Universidad de Guanajuato.

Herlinghaus (2006): H. Herlinghaus, La construcción del nexos de violencia y culpa en la novela *La virgen de los sicarios*, *Nómadas*, 25, Colombia: Universidad Central, traducido por Ana Rita Romero, 184–204.

Karić (2022): V. Karić, *Žena u romanu Rosario Makaze Horhea Franka*, u: M. Anđelković, M. Sekulić (ur.), *Savremena proučavanja jezika i književnosti* (Zbornik radova sa XIII naučnog skupa mladih filologa Srbije, održanog 10. aprila 2021. godine na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu), Knj. 2, Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet, 93–105.

Kovačević Petrović (2020): B. Kovačević Petrović, *Meksička književnost posle „buma“*, u: V. Karanović, A. Pejović (ur.), *Hispansko nasleđe u multikulturalnom svetu*. Zbornik u čast profesoru Daliboru Soldatiću, Beograd: Filološki fakultet, 243–257.

Kos-Stanišić (2008): L. Kos-Stanišić, *Narkodemokracija kao oblik defektne demokracije: slučaj Kolumbije, Politička misao*, XLV/3–4, Zagreb: Fakultet političkih znanosti, 91–117.

Majstorović (2022): I. Majstorović, *Plaćene ubice u savremenom hispanoameričkom romanu* (master rad), Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet.

Montoja (2013): Ó. E. Montoya, *La Virgen de los sicarios* de Fernando Vallejo: disolución narrativa de los discursos de la violencia en Colombia, *Revista Iberoamericana*, LXXIX/244–245, 969–987.

Nenadić (2012): M. Nenadić, *Detinjstvo: biološka činjenica života i/ili društvena i kulturna tvorevina, Sintezе – časopis za pedagoške nauke, književnost i kulturu*, 1/2, 23–44.

Osorio (2008): Ó. Osorio, *El sicario en la novela colombiana, Polígamas*, 29, 61–81.

Penja Stil (2015): E. Peña Steel, *Cuerpos sicariados: el espacio de la violencia en la Virgen de los sicarios* de Fernando Vallejo, *Revista Internacional de Culturas y Literaturas*, 42–53.

Trebješanin (2011): Ž. Trebješanin, *Rečnik Jungovih pojmova i simbola*, Beograd: Zavod za udžbenike, HESPERIAedu.

Urgeljes Latore, Vaskes Mehijas, Santos Lopes (2021): I. Urgelles Latorre, A. Vásquez Mejías, D. Santos López, *La narcoliteratura sí existe: tipología de un género narrativo, Narcotransmisiones: Neoliberalismo e hiperconsumo en la era del #narcopop*, México: El Colegio de Chihuahua, 15–37.

Svetlana V. Stevanović

University of Kragujevac
Faculty of Philology and Arts
Department of Hispanic Studies

ABUSE OF CHILDREN AND YOUNG PEOPLE IN FERNANDO VALLEJO'S *OUR LADY OF THE ASSASSINS*

Summary: On the basis of the theory of the *novela sicaresca*, this paper depicts the figure of the *sicario* (young assassin) in the novel *Our Lady of the Assassins* written by the Colombian author Fernando Vallejo. The figure is the symbol of the abuse to which children and young people in Colombia were exposed during the 1980s and 1990s. The paper implies that *sicarios* are both products and victims of socio-political circumstances in Co-

lombia. It is emphasized that young hitmen come from marginalized social strata; therefore, they were suitable for becoming victims of manipulation and exploitation. Children coming from poor city quarters were deprived of love, attention, and care, which pushed them to grow up too quickly. Craving for money, they enter the world of crime, which nullifies their primordial innocence and purity. By entering this world, children become deprived of their basic human rights: the right to freedom of thought, speech, education, and existence. They become mere henchmen condemned to premature death. It is concluded that with the tragic death of a minor hitmen, Vallejo shows that in Colombia ruled by drug lords there is no (bright) future.

Keywords: Fernando Vallejo, *Our Lady of the Assassins*, *novela sicarésca*, Colombia, hitman, children.